

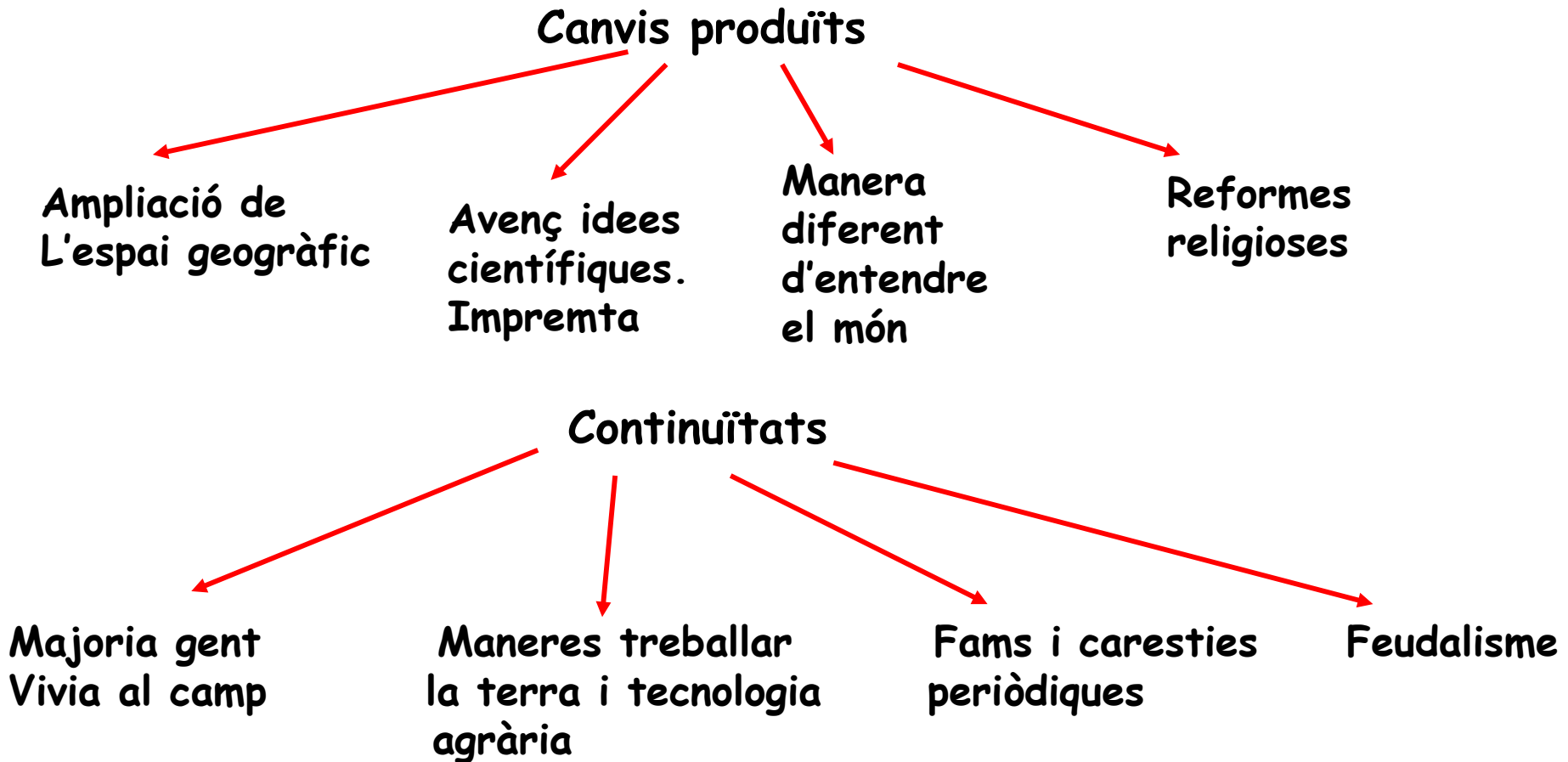
ELS TEMPS MODERNS

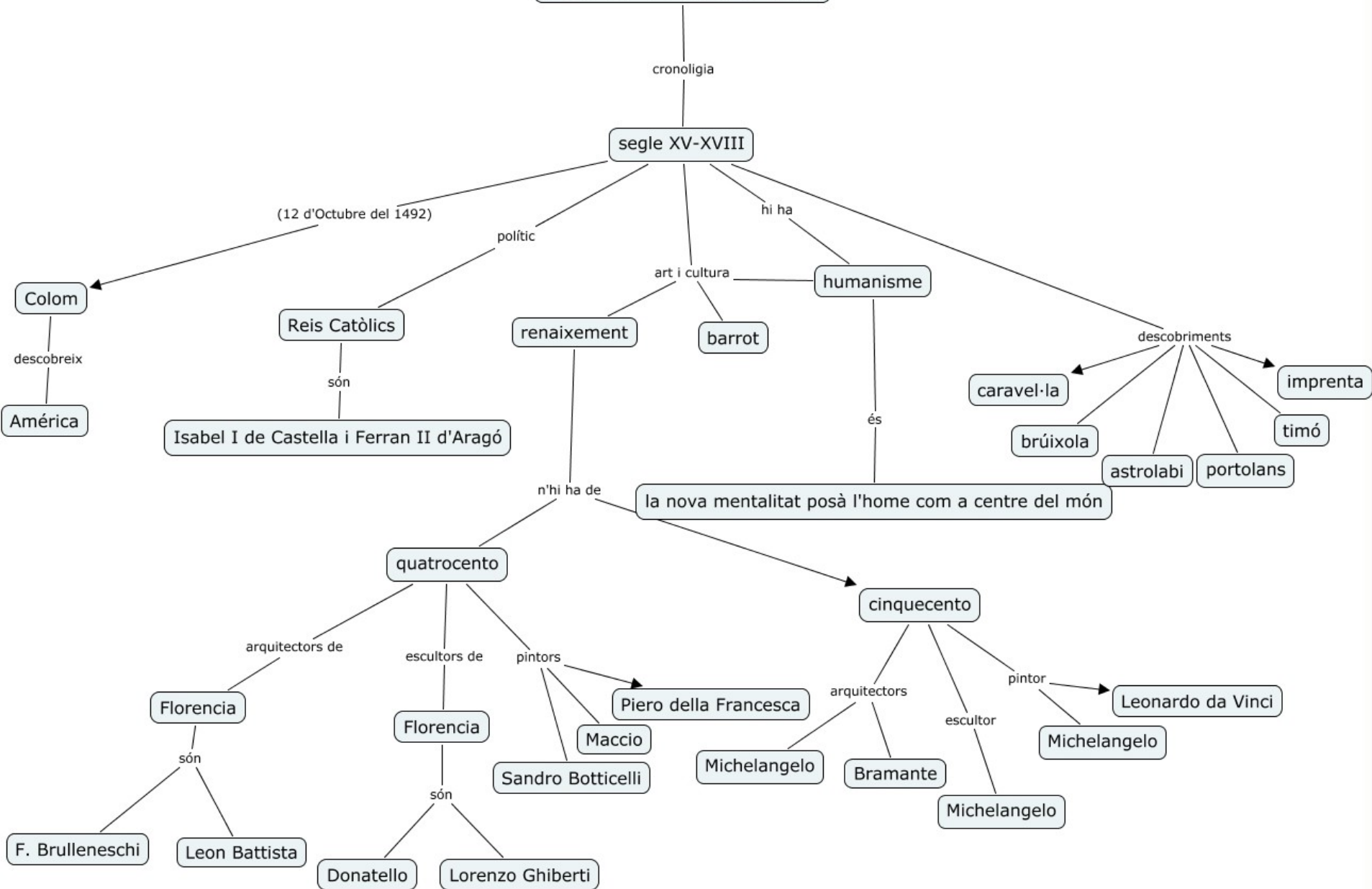
Unitat 1: ELS TEMPS MODERNS

Canvis i continuïtats en els temps moderns

L'Edat Moderna és el període de la història que va del descobriment d'Amèrica (1492) a la Revolució Francesa (1789).

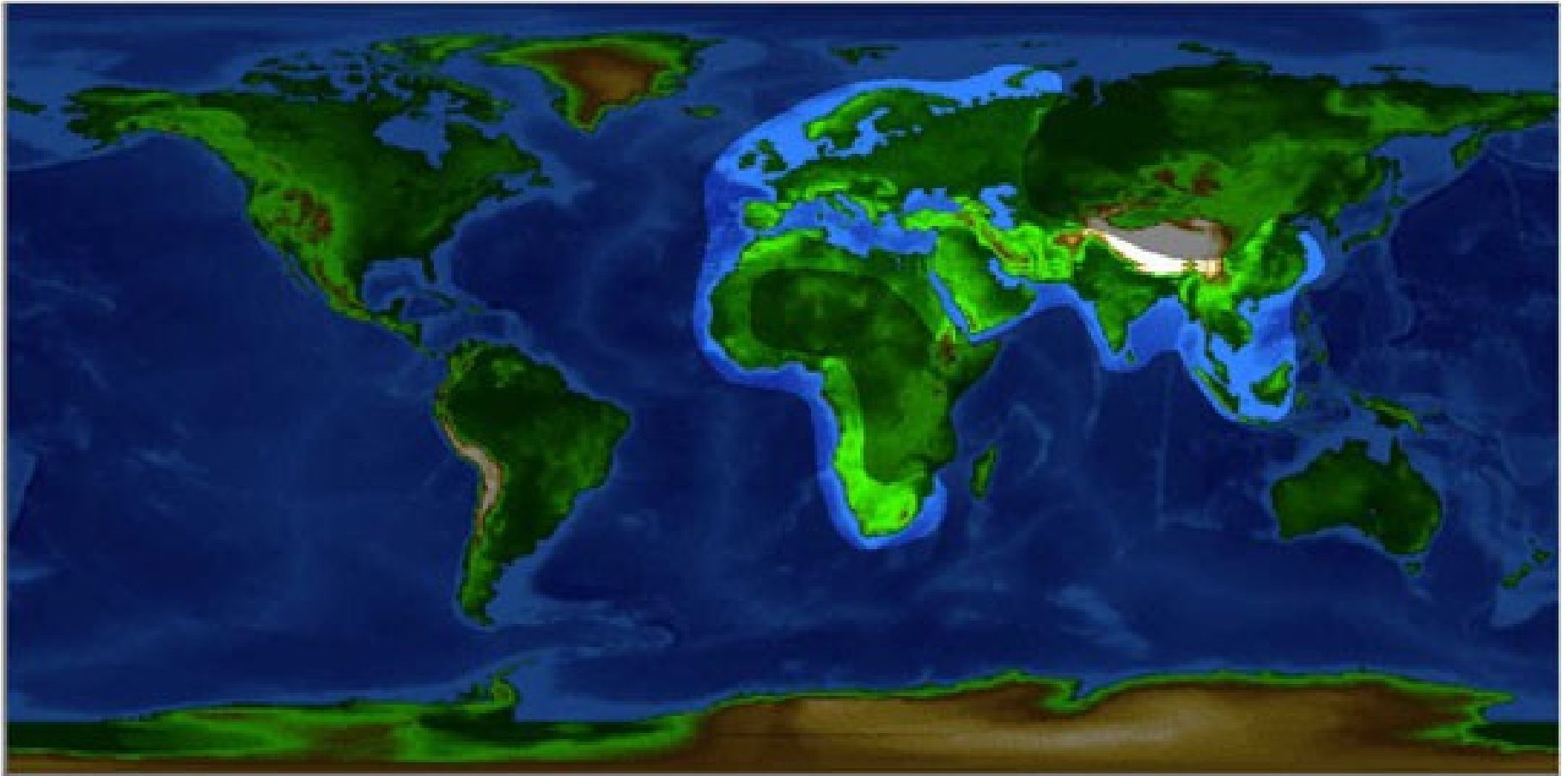

EDAT MODERNA

L'ampliació del món conegut: els descobriments geogràfics

Món conegut pels europeus al segle XV

Els grans descobriments geogràfics

A finals del segle XV, els progressos en la construcció de vaixells i en les tècniques de navegació van permetre que els navegants europeus anessin a descobrir **noves rutes marítimes**.

En un període de temps breu, s'arribà al continent americà i es donà la primera volta al món.

Els **grans descobriments geogràfics**, realitzats fonamentalment per portuguesos i castellans, van obrir noves rutes comercials i van reactivar els intercanvis.

L'**arribada a Amèrica** de Cristòfol Colom va ampliar els horitzons geogràfics coneguts.

Els objectius dels grans viatges

A l'Edat Mitjana, el comerç europeu amb Orient es realitzava a través de la **ruta de la seda** que recorria el Mediterrani, arribava a Constantinoble i travessava Àsia central.

El 1459, els turcs van conquerir Constantinoble i van obstaculitzar les vies tradicionals de comerç amb Orient. Per això es va fer necessari trobar **noves vies marítimes**.

A partir del segle XV, es van desenvolupar una sèrie d'**expedicions marítimes** que van obrir noves rutes comercials, van arribar a nous continents i van ampliar el món fins aleshores conegut.

Causas dels descobriments geogràfics

Econòmiques

Crisi comerç
Espècies

Busca noves
rutes a Àsia

Polítiques

Constantinoble
cau sota turcs

Rivalitat
Espanya-Portugal

Ideològiques

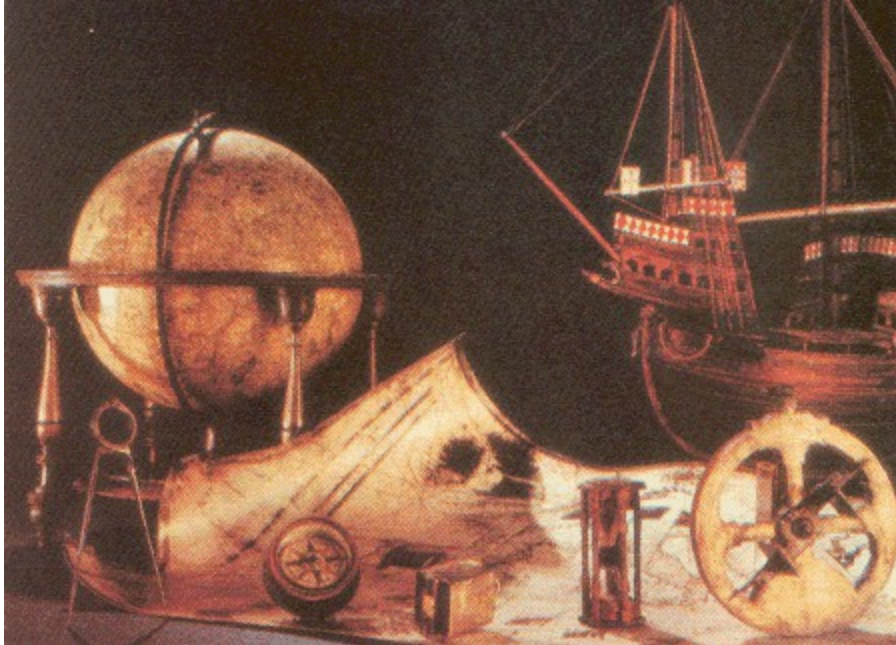
Escrits de
Marco Polo

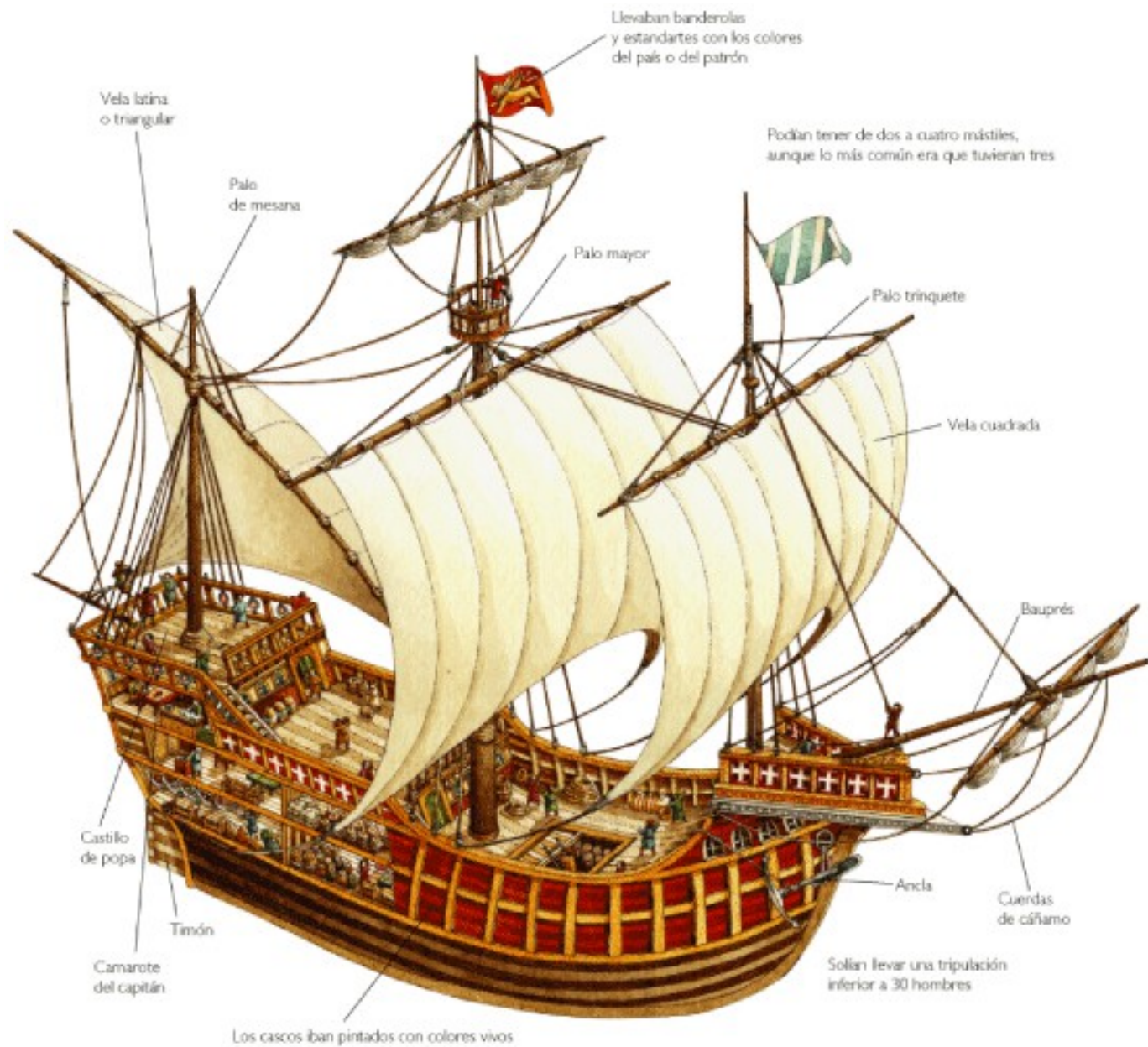
Desig convertir
infidels

**Avenços científics
i tècnics**

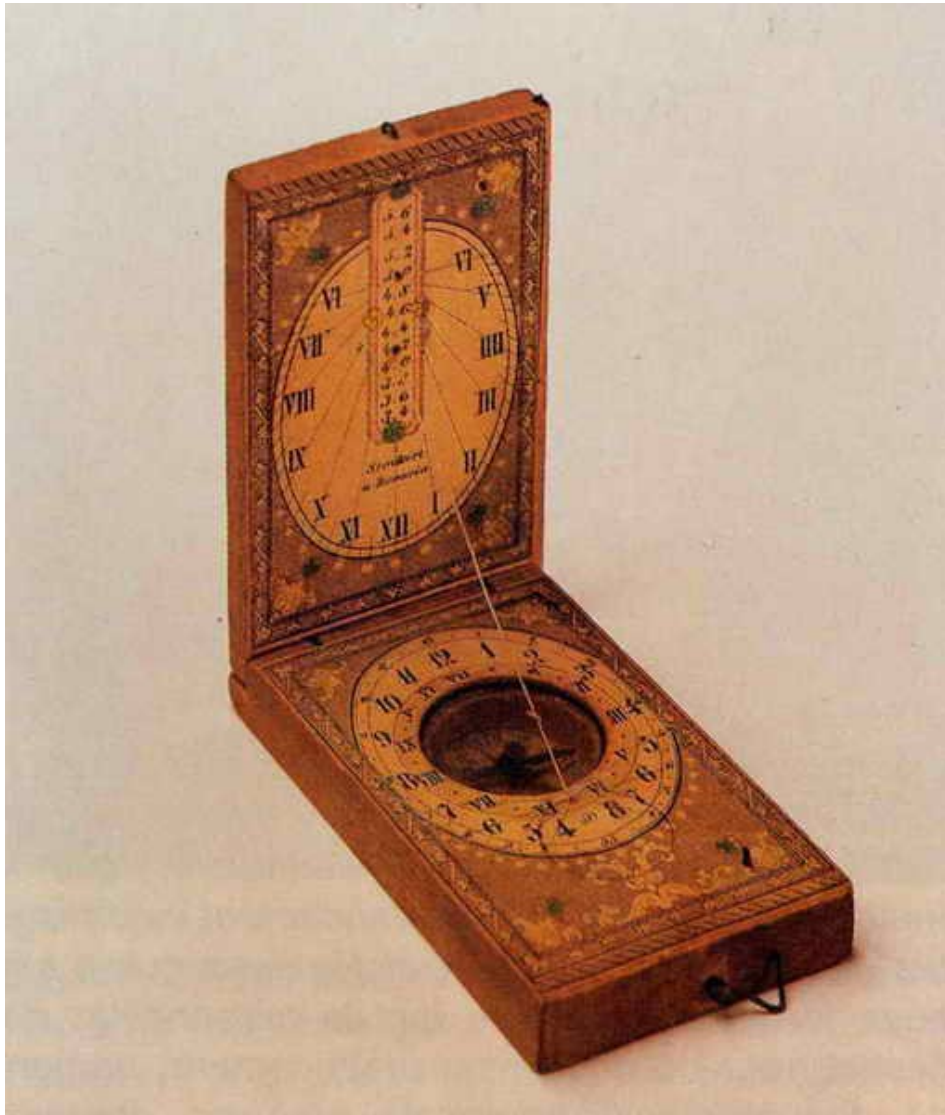
Naus i caravel·les

Brúixola
Astrollabi
Cartografia

Brúixola

Astrolabi

Les expedicions portugueses

Els navegants portuguesos van ser els primers a aventurar-se cap al sud per l'Atlàntic, obrint noves rutes:

La **ruta africana**. Van arribar a les illes Madeira (1418) i a les Açores (1431). Més tard, van costejar la costa africana cap al sud i van arribar al golf de Guinea (1460), on van establir colònies comercials. Després, **Bartomeu Dias** arribar al Cap de Bonaesperança o de les Tempestes (1488)

La **ruta de l'Índia**. L'expedició dirigida per **Vasco da Gama**, va arribar fins a la costa de l'Índia (1498), obrint el camí posterior cap a les illes de les Espècies. El monopoli d'aquest comerç fou dels portuguesos.

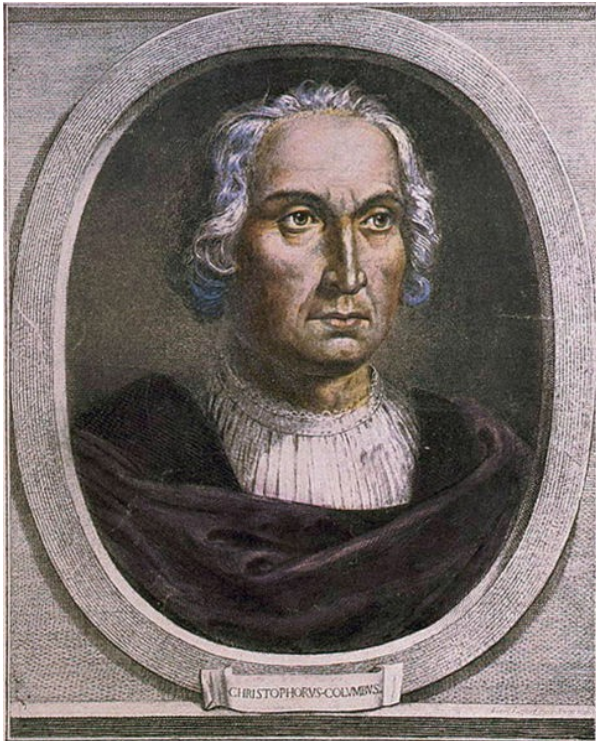
La ruta portuguesa cap a l'Índia

El descobriment d'Amèrica. El projecte de Colom

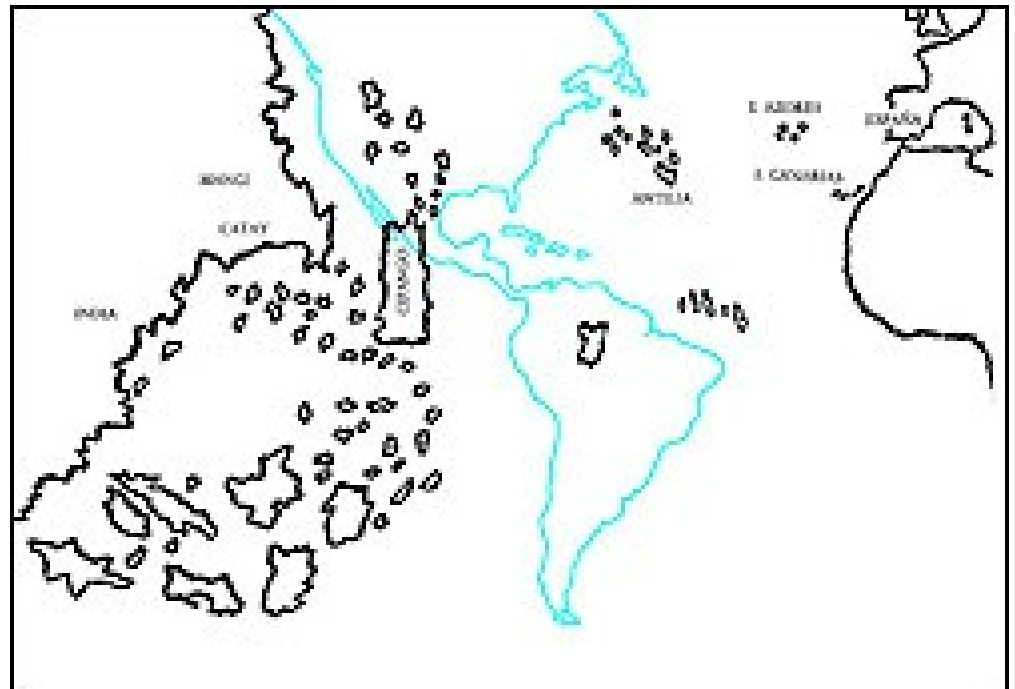
Cristòfor Colom, un mariner possiblement genovès, pensava que podia arribar a Àsia navegant cap a l'oest, a través de l'Atlàntic, sense haver de costejar Àfrica.

Colom va presentar el seu projecte als Reis Catòlics, i Isabel va accedir a finançar l'expedició, firmant les **Capitulacions de Santa Fe** (1492).

Colom, seguint a Toscanelli, creia que les primeres terres que es trobaven navegant a través l'oceà Atlàntic, cap a l'est, eren les de Catay i l'Imperi del Gran Khan i l'illa de Cipango (Japó). Per això va sol·licitar als Reis Catòlics una carta per aquell sobirà oriental.

Mapa de la zona de l'Atlàntic segons Colom (en blau el continent americà, ignorat per Colom).

Els quatre viatges colombins

El primer viatge. La **primera expedició** de Colom va sortir del port de Palos l'agost de 1492. Les embarcacions van iniciar la travessia de l'Atlàntic, i el **12 d'octubre de 1492** van veure terra.

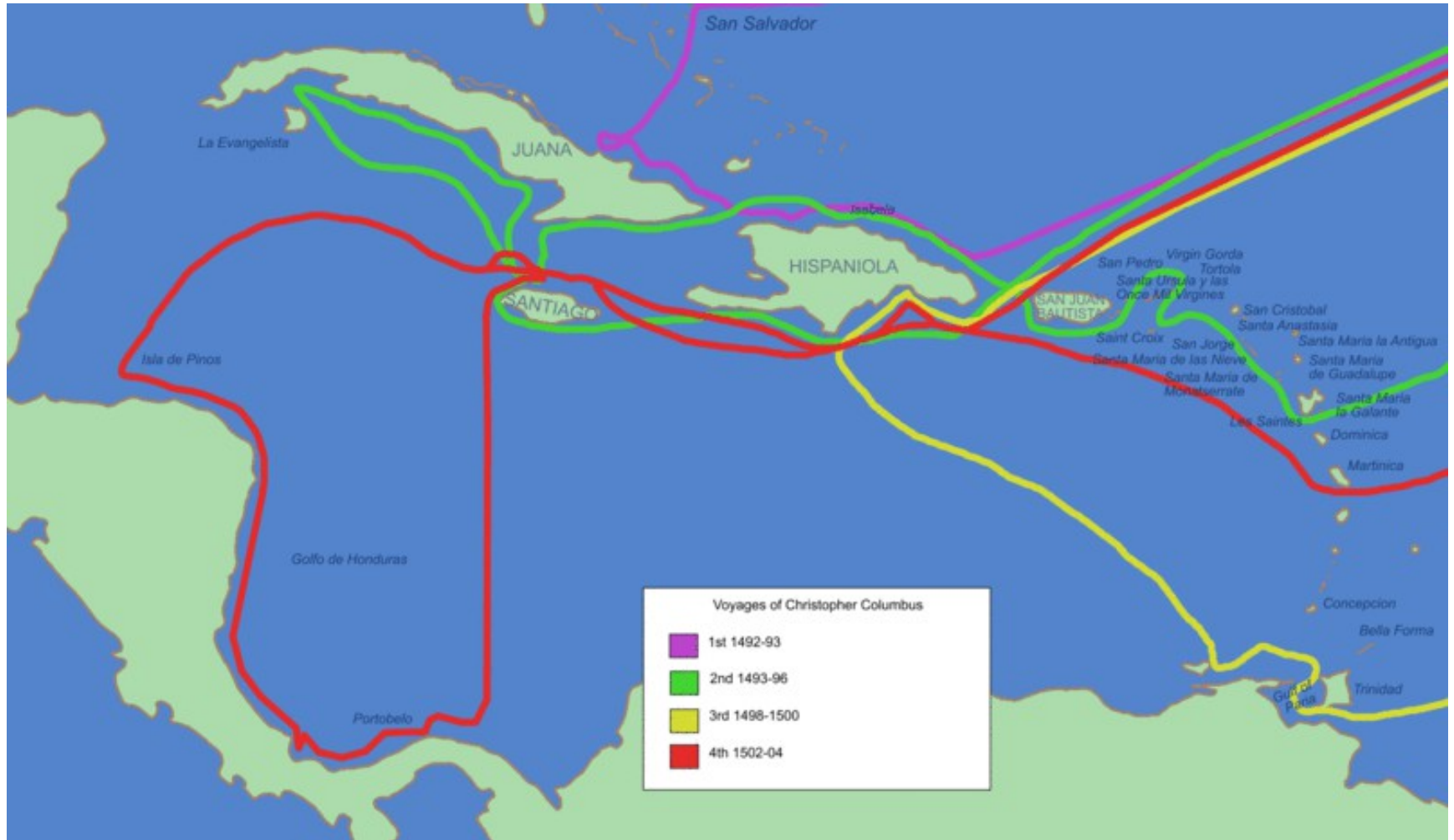
Van descobrir la petita illa de Guanahaní, a les Bahames, que Colom va anomenar San Salvador. Més tard van explorar l'illa de Cuba i Haití. A principis de 1493 l'expedició va tornar a Espanya.

Els altres viatges de Colom. La **segona expedició** va sortir el 1493. Es van establir a l'illa anomenada per Colom *Hispaniola*. Es van establir factories comercials.

Al **tercer viatge** (1498), Colom va arribar a l'illa de *Trinitat*. Al **quart viatge** (1502) va recórrer les costes d'Amèrica Central.

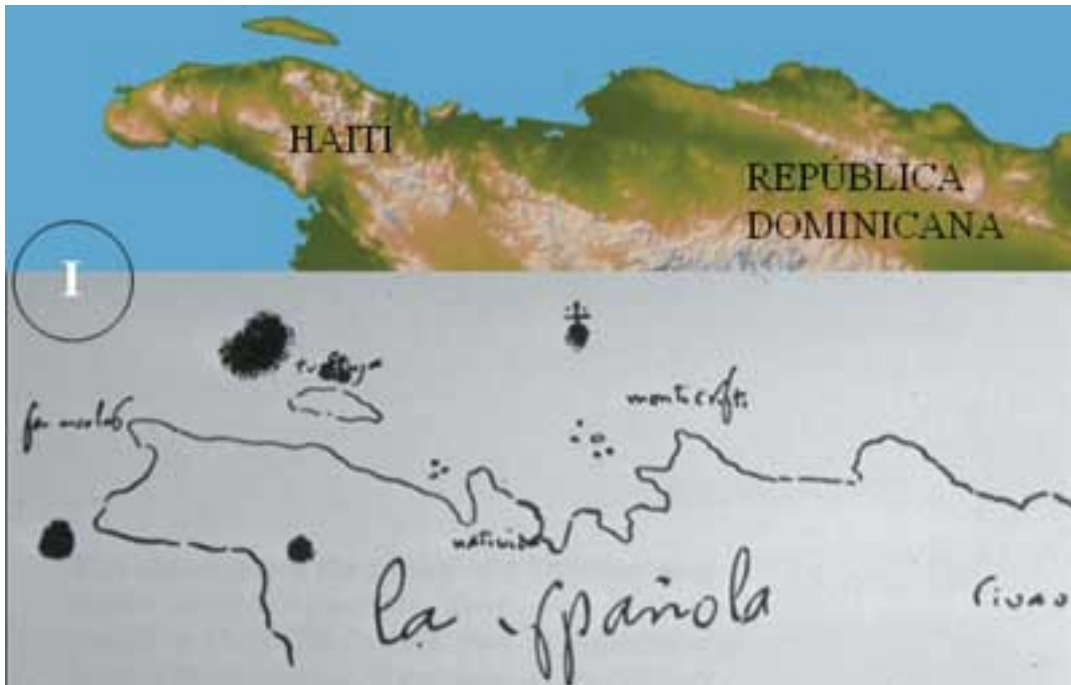

El descobriment d'Amèrica: Viatges de Colom

Colom desembarca a Guanahani.

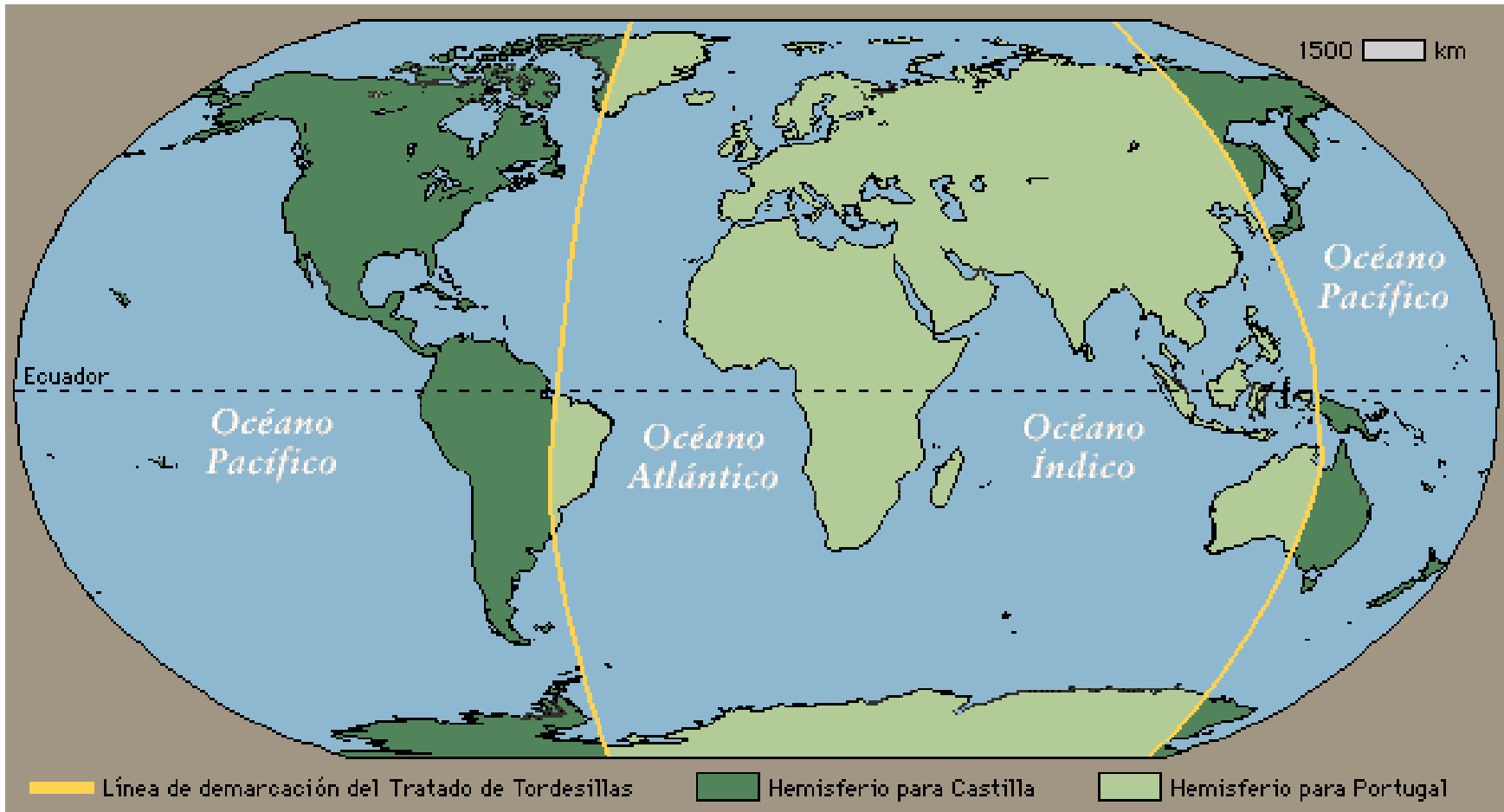
El repartiment entre Espanya i Portugal

Els Reis Catòlics van demanar al papa la sobirania de les terres descobertes per Colom per explorar-les i evangelitzar-les. Però Portugal també aspirava al control dels mars i les terres explorades pels seus mariners. Per evitar conflictes, es va firmar el **Tractat de Tordesillas** (1494).

Aquest document establia una línia imaginària 370 lligües a l'oest de les illes del Cap Verd que repartia les terres que s'havien de colonitzar: les situades a l'oest del meridià serien per a Castella, i les de l'est, per a Portugal.

El tractat de Tordesillas (1494)

Meridià 46° oest

21-10-1520
L'expedició
s'endinsa
a l'oceà Pacífic

27-4-1521
Mor Magalhães.
Elcano assumeix
el comandament

→ viatge de Magalhães/ Elcano
(10-8-1519 / 6-9-1522)

Les conseqüències dels descobriments

- Formació d'imperis colonials (hispanic, portuguès, britànic i francès)
- Gran augment del comerç: desplaçament del centre, del Mediterrani a l'Atlàntic
- Enriquiment burgesia comercial i de les ciutats atlàntiques
- Arribada de productes americans a Europa (blat moro, patata, tabac, tomàquet, etc.)
- Arribada de grans quantitats d'or i plata d'Amèrica
- Formació a Amèrica de grans plantacions de productes apreciats a Europa ((cafè, canya de sucre, cànem)

- Emigració de l'excedent de població europea cap a Amèrica

- Per a la població indígena els efectes foren molt negatius:
  - Mort per noves malalties
  - Sotmesos a treballs molt durs
  - Arribada d'esclaus negres per subsistir-los (allà on moriren)
  - Imposició de la cultura europea i desaparició de la pròpia

Les grans expedicions

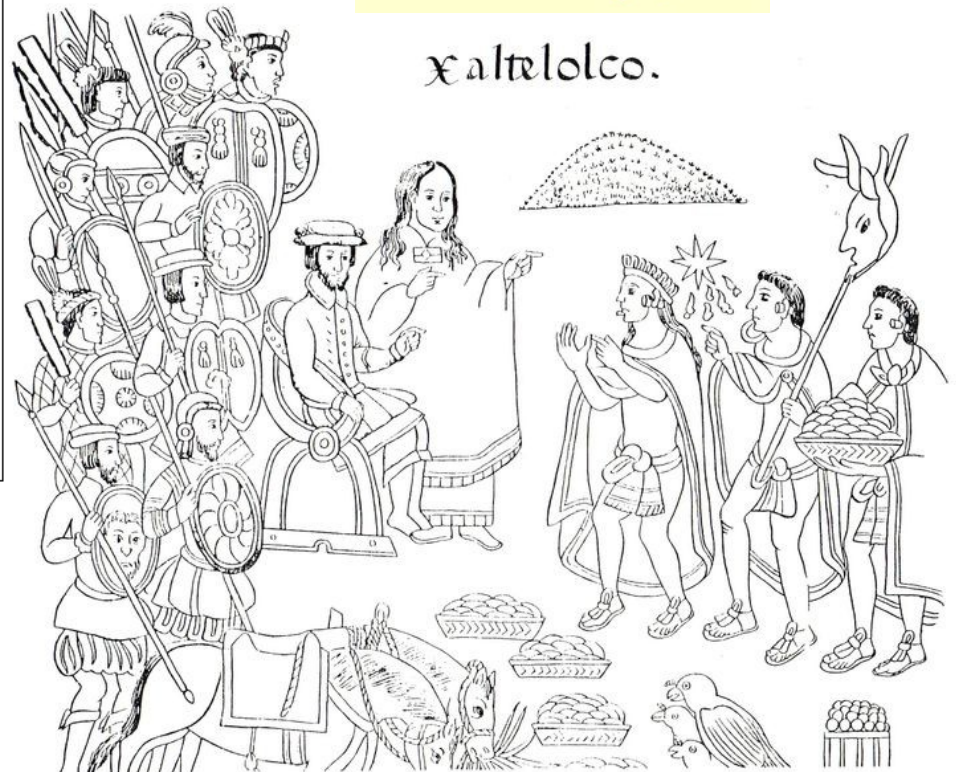
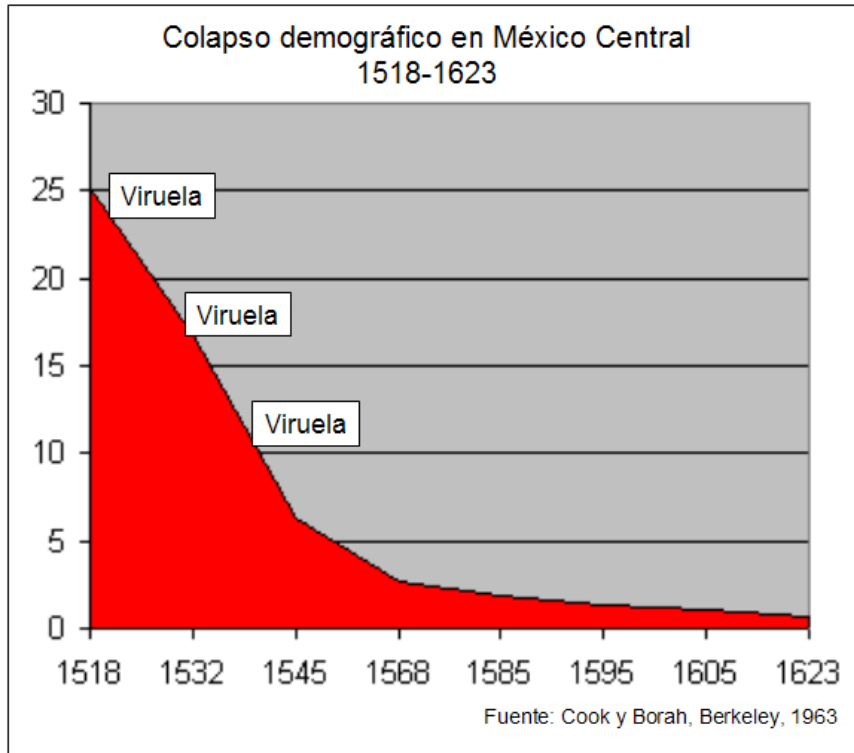
La conquesta de Mèxic. El 1518 una expedició dirigida per **Hernán Cortés** va desembarcar en territori mexicà i va fundar Veracruz.

La conquesta del Perú. El 1531, **Francisco Pizarro** va dirigir la conquesta de l'**imperi inca** (actual Perú, Equador i part de Bolívia).

Altres conquestes. A la mateixa època, Núñez Cabeza de Vaca va explorar Florida, Texas i Califòrnia. Més cap al sud, Almagro i Pedro de Valdivia van conquerir Xile.

Es va fundar Buenos Aires i, finalment, a Àsia, van ser conquerides les illes Filipines.

La conquista de Mèxic

L'organització dels territoris conquerits

Els territoris conquerits van ser incorporats a la **Corona de Castella**, que havia finançat el descobriment i que va controlar la seva colonització. Immediatament s'hi van introduir la **llengua**, la **cultura**, i la **religió** i les **lleis** de Castella.

Es van fundar dos **virregnats**: Nova Espanya i el Perú. A cadascun hi havia un virrei al capdavant. Els virregnats tenien diverses províncies regides per governadors.

També s'hi van instaurar els municipis, amb **ajuntaments** per governar les ciutats, i les **audiències** per a les qüestions legals i de justícia.

L'ampliació i la difusió del coneixement

La impremta: Johann Gutenberg la inventà a mitjan del segle XV. Primer llibre imprès: la Bíblia (1455)
Gran difusió del saber i la informació.

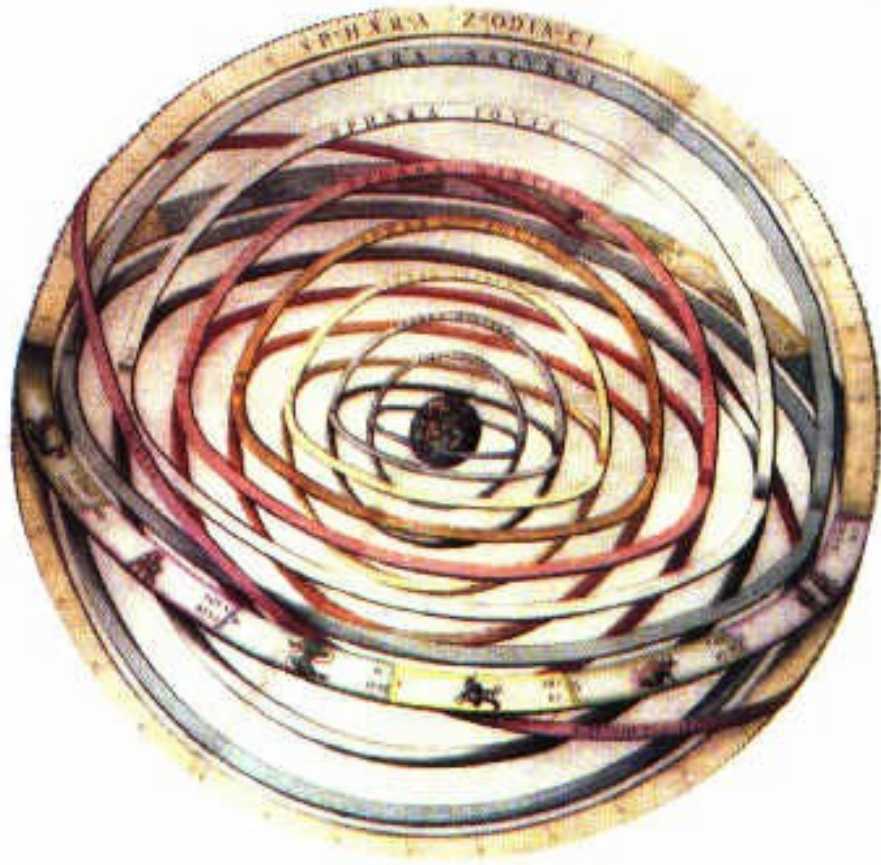

Monjo medieval copiant un llibre

Nova concepció de l'univers

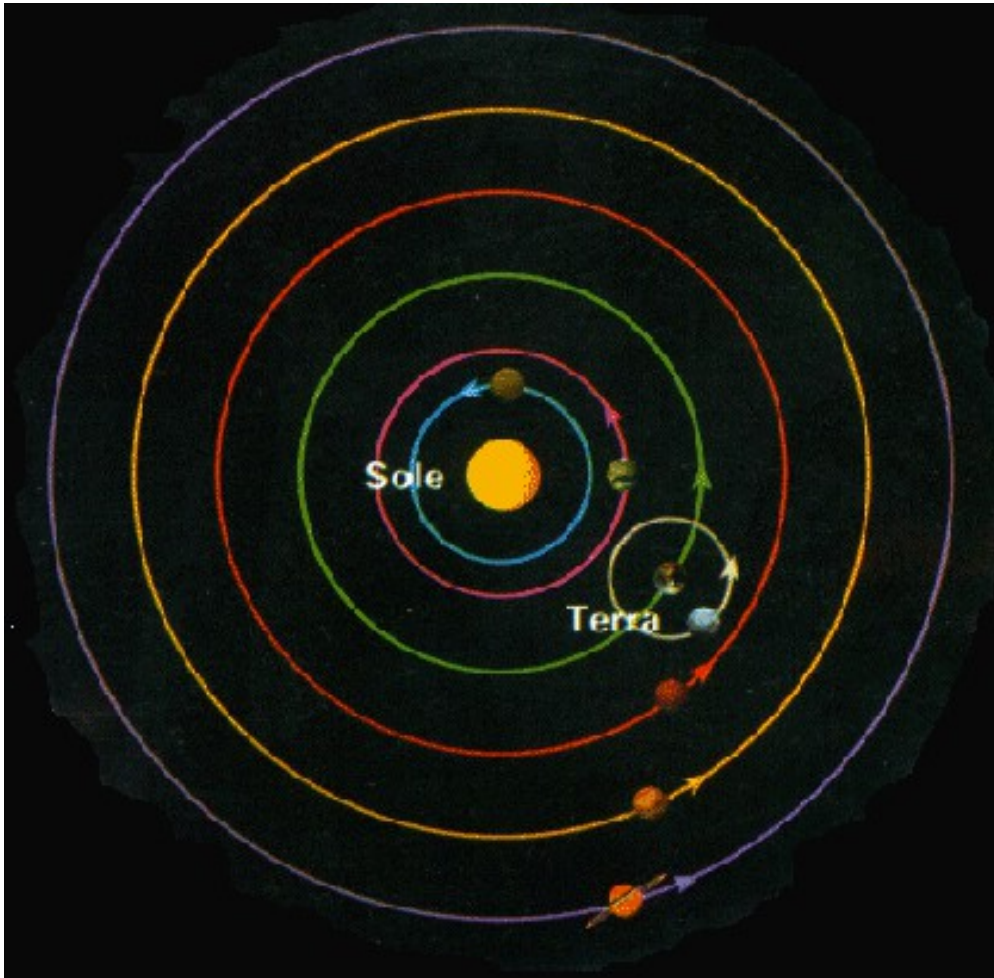
Edat Mitjana. Geocentrisme: la Terra era el centre de l'univers i tots els astres giraven al seu voltant.

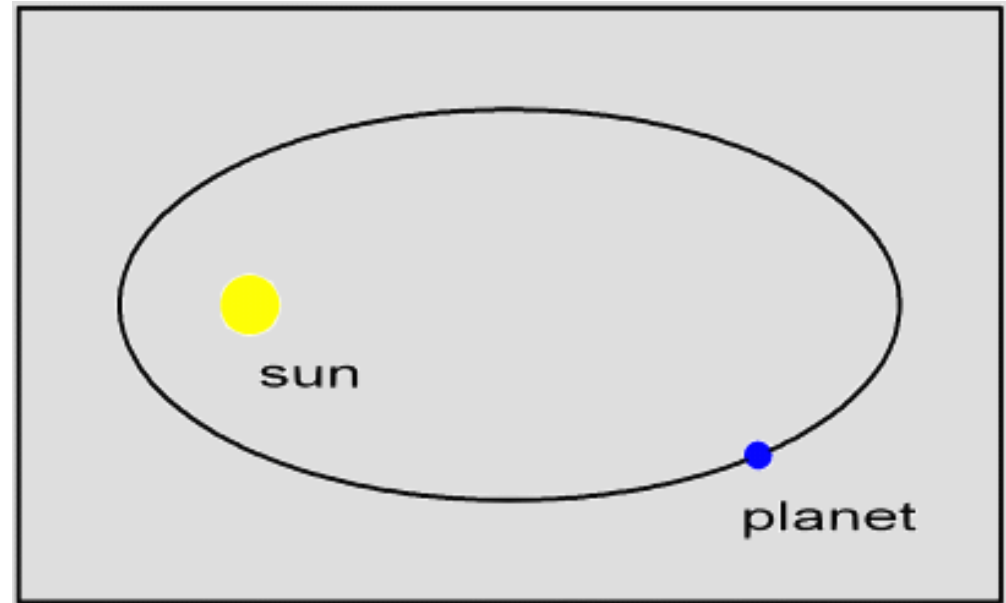
Imatge de Ptolomeu (S. II)

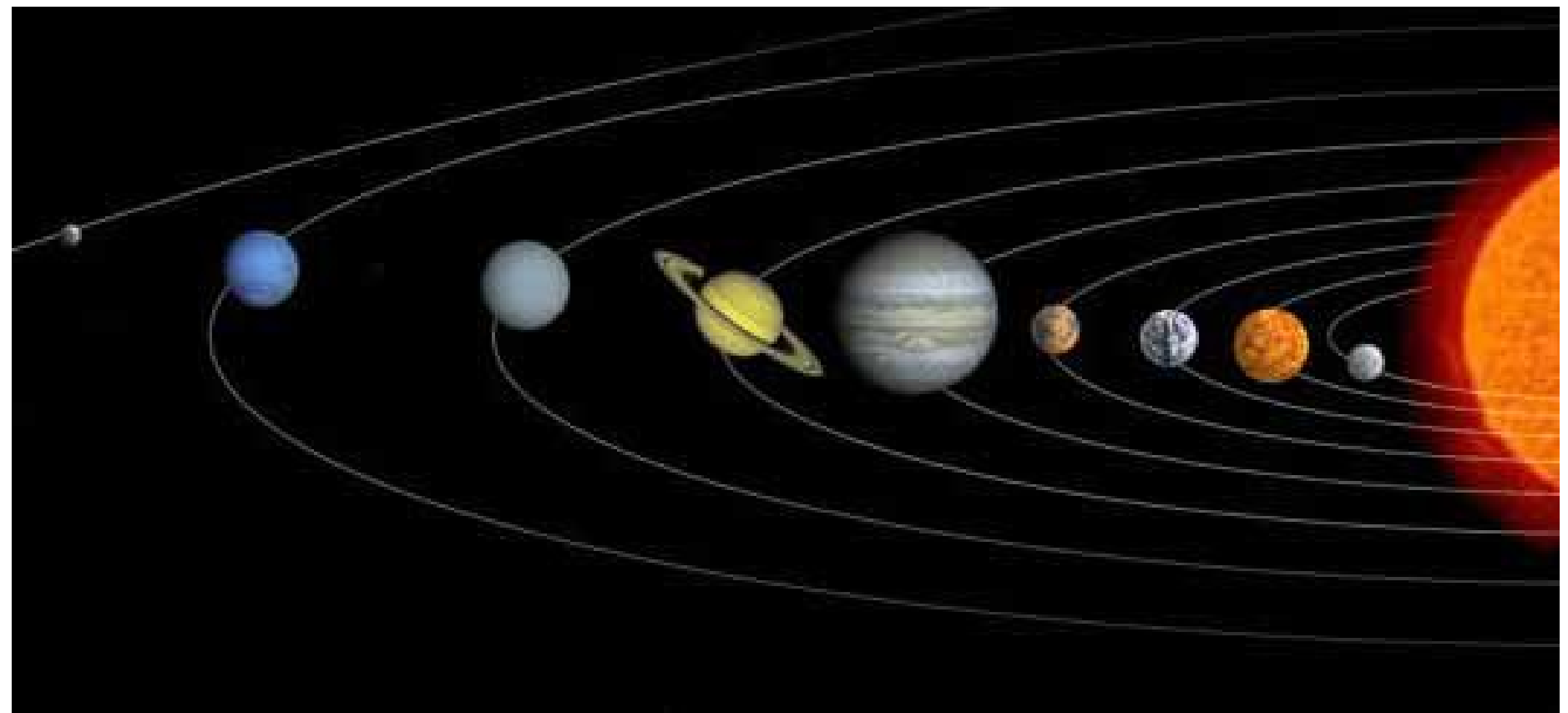

Edat Moderna. Heliocentrisme. Nicolau Copèrnic (1473-1543).
El sol és el centre de l'univers, la terra té un moviment de rotació diari i un de translació anual al voltant del sol.

Johannes Kepler (1571-1630) defensà que les òrbites dels astres eren el·líptiques, i Galileu Galilei (1564-1642), que inventà el telescopi, confirmà la teoria heliocèntrica

Amb Galileu va néixer la ciència moderna, basada en l'observació de la natura, el mètode experimental i la formulació de teories d'acord amb els fets reals.

Una nova actitud humana: l'humanisme i el Renaixement

Neix a Itàlia al segle XV i s'estén per la resta d'Europa al XVI

Es passa del teocentrisme medieval a l'antropocentrisme

Els humanistes són els escriptors i els savis que buscaven un millor coneixement de la naturalesa i de la persona humana.

Buscaren manuscrits antics

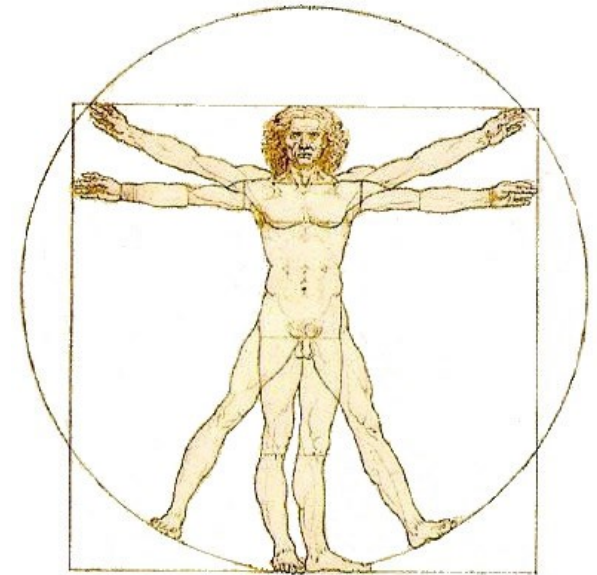
La llibertat era el do humà més important

Déu havia disposat a l'ésser humà al centre del món

Confiaaven en l'educació per assolir la felicitat

Tenien gran ànsia de coneixement

"Home universal" model de persona que ho sabia tot

Erasmus de Rotterdam

El Renaixement a Itàlia

Quattrocento (S.XV)

Cinquecento (S.XVI)

Manierisme (mitjan XVI)

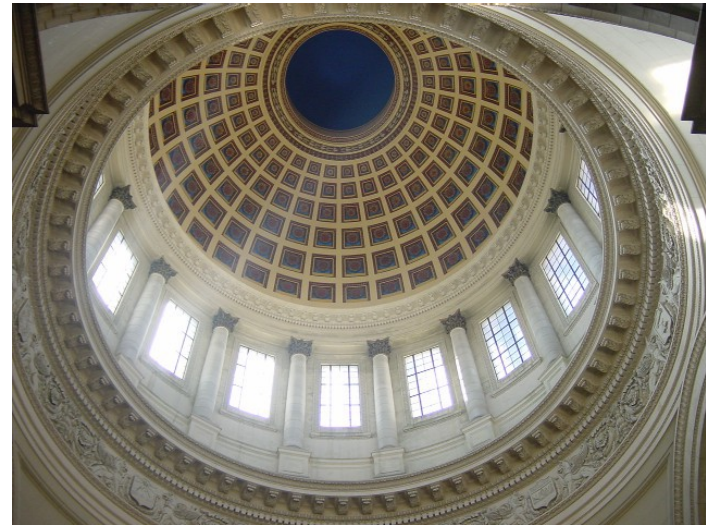
Els artistes italians volien tornar a l'art dels antics grecs i romans, inspirant-se en model clàssics

L'arquitectura renaixentista

Elements formals clàssics
Volta de canó

Racionalització de l'espai
Cúpula

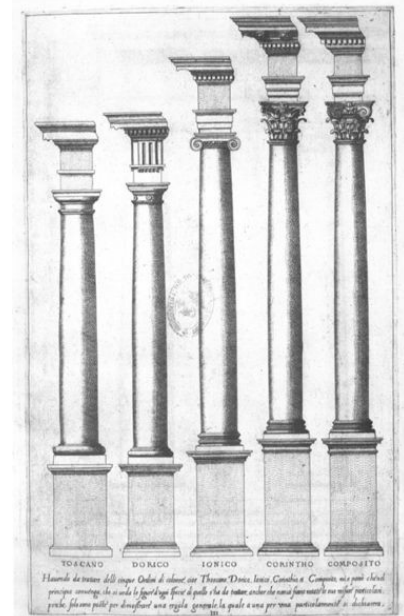
S.Lorenzo de Brunelleschi.

Santa Maria la Novella, d'Alberti

Columnes clàssiques

Cúpula del Duomo de Florència, de Filippo Brunelleschi

Cúpula de S. Pere del Vaticà, de Miquel Àngel

Villa Capra, (la Rotonda) d'Andrea Palladio

L'escultura renaixentista

Ús sobretot de
marbre i bronze

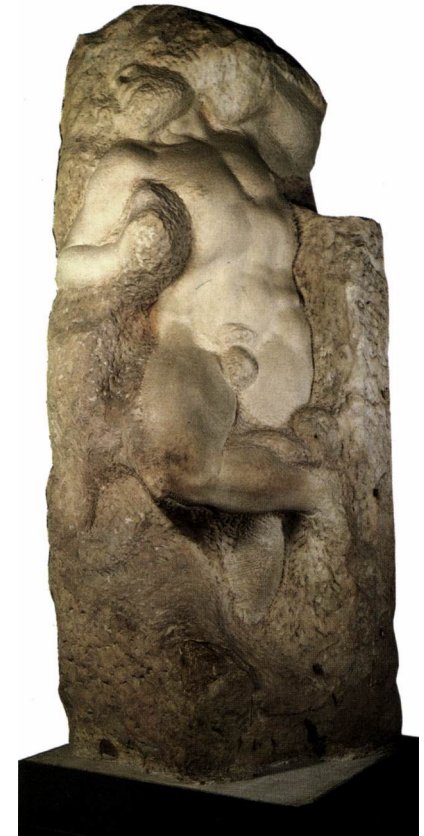
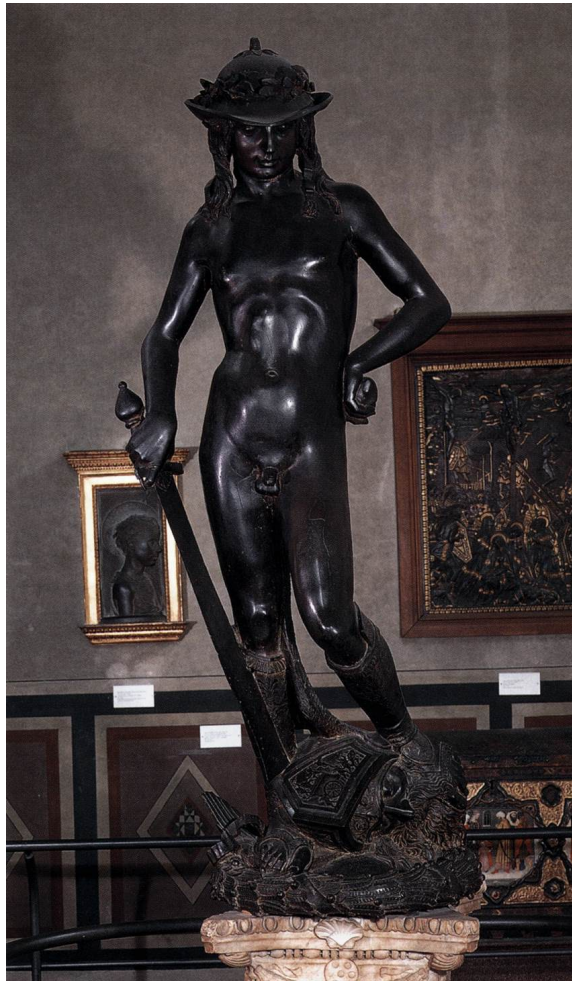
Predomini
exemptes

Interès
proporcions

Figura
humana

Nus com
models

Elegància
serenitat
equilibri

La pintura renaixentista

Realisme
idealitzat

Oli sobre
lleng

Nous temes
(mitològic)

Perspectiva

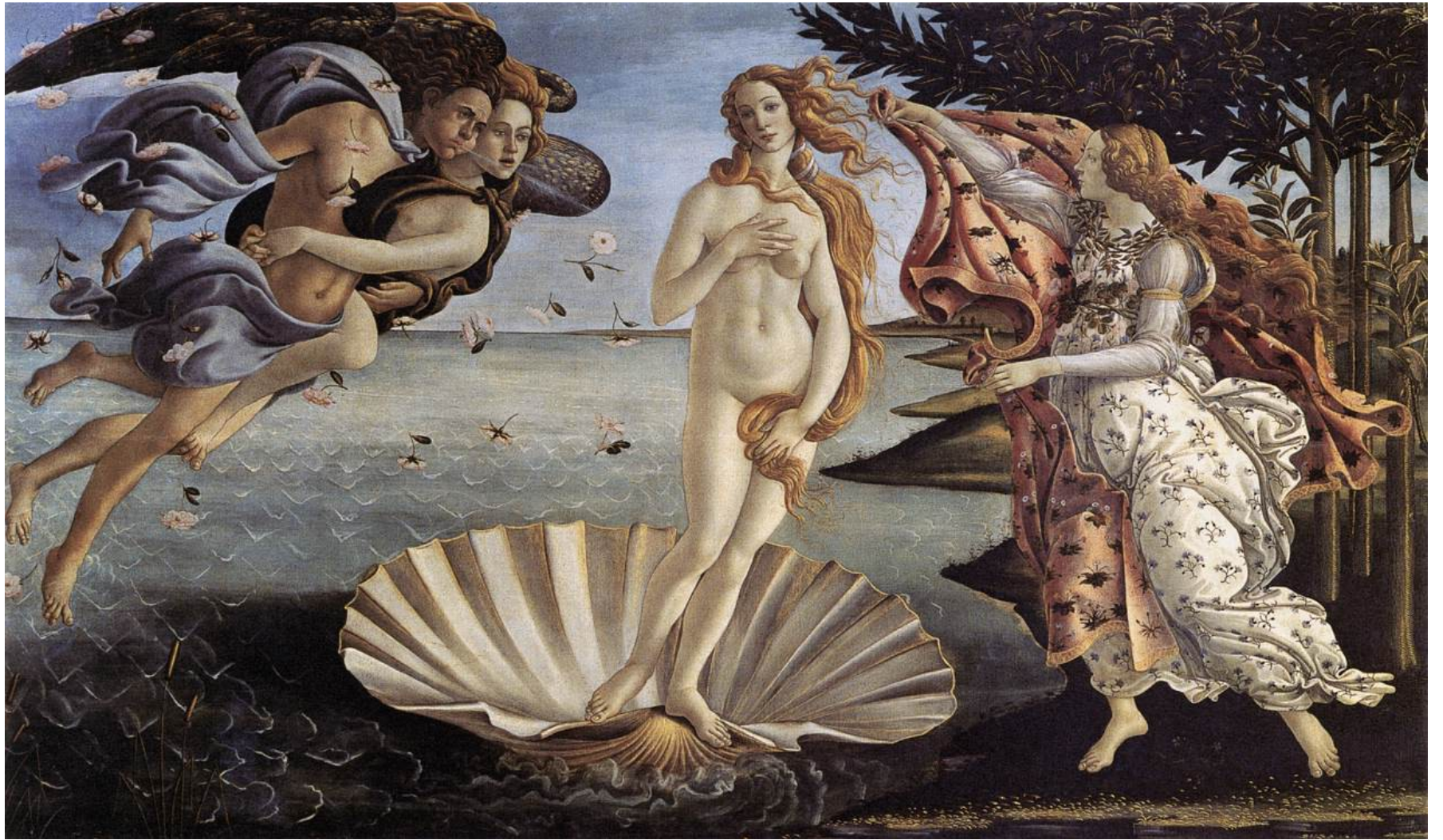
Naturalitat
compositiva

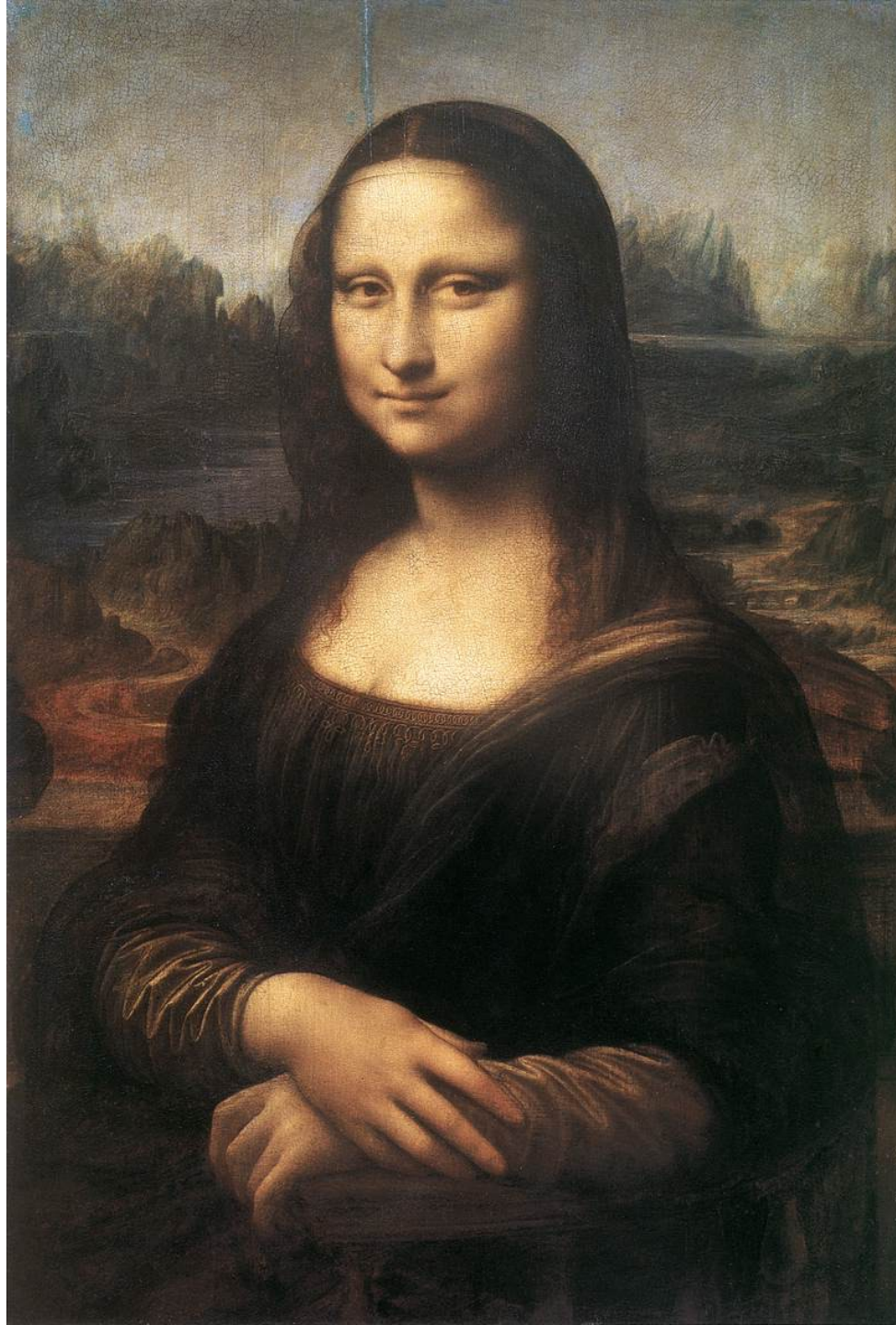
Elegància actituds
expressió
serena, equilibri

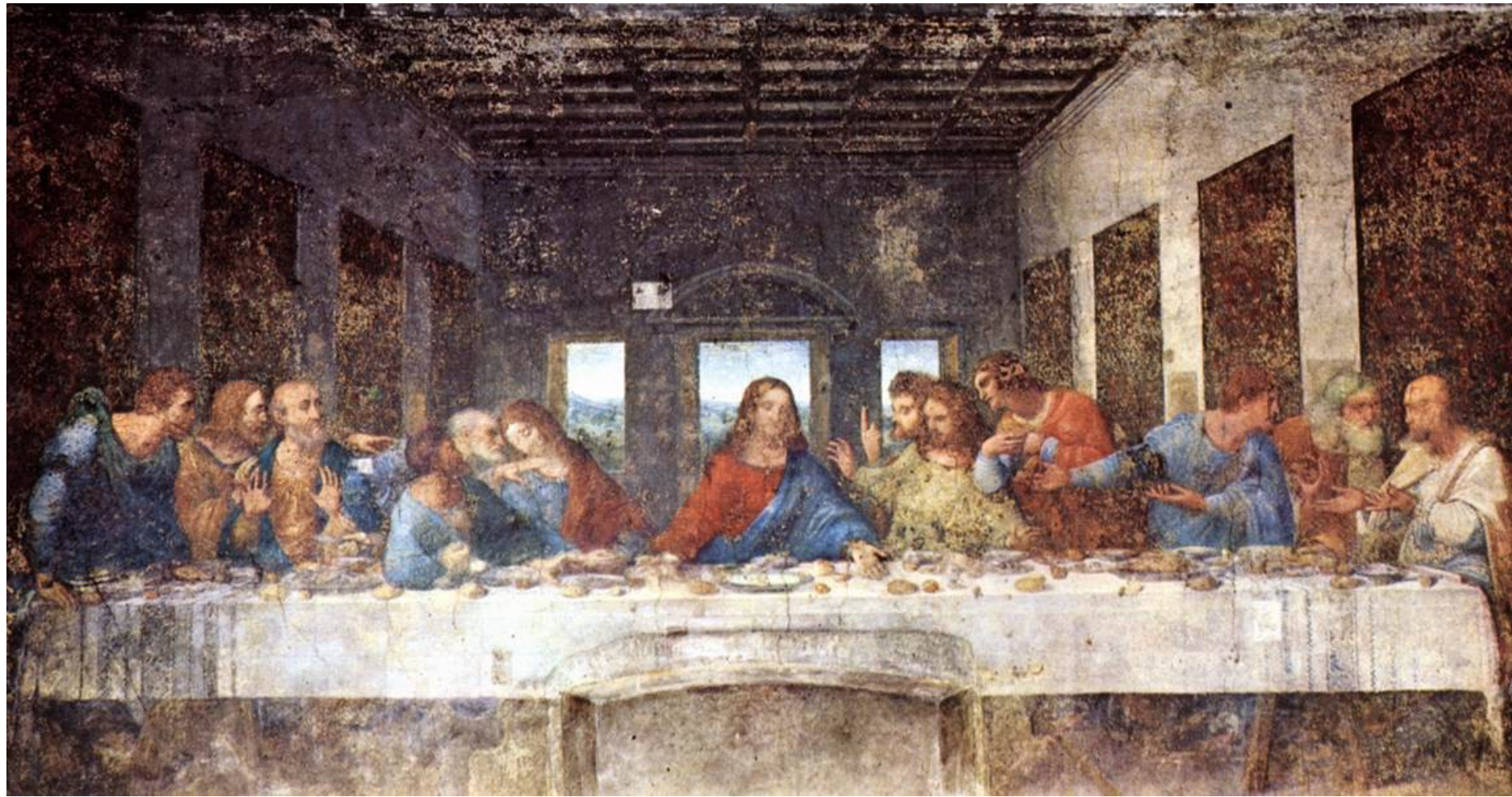
Botticelli,
Al·legoria
Primavera

Rafael Sanzio.
Madonna Sixtina

Papa Juli II

L'Escola d'Atenes

Miquel Àngel: Capella Sixtina

Ticià: Carles V a la batalla de Mülhberg

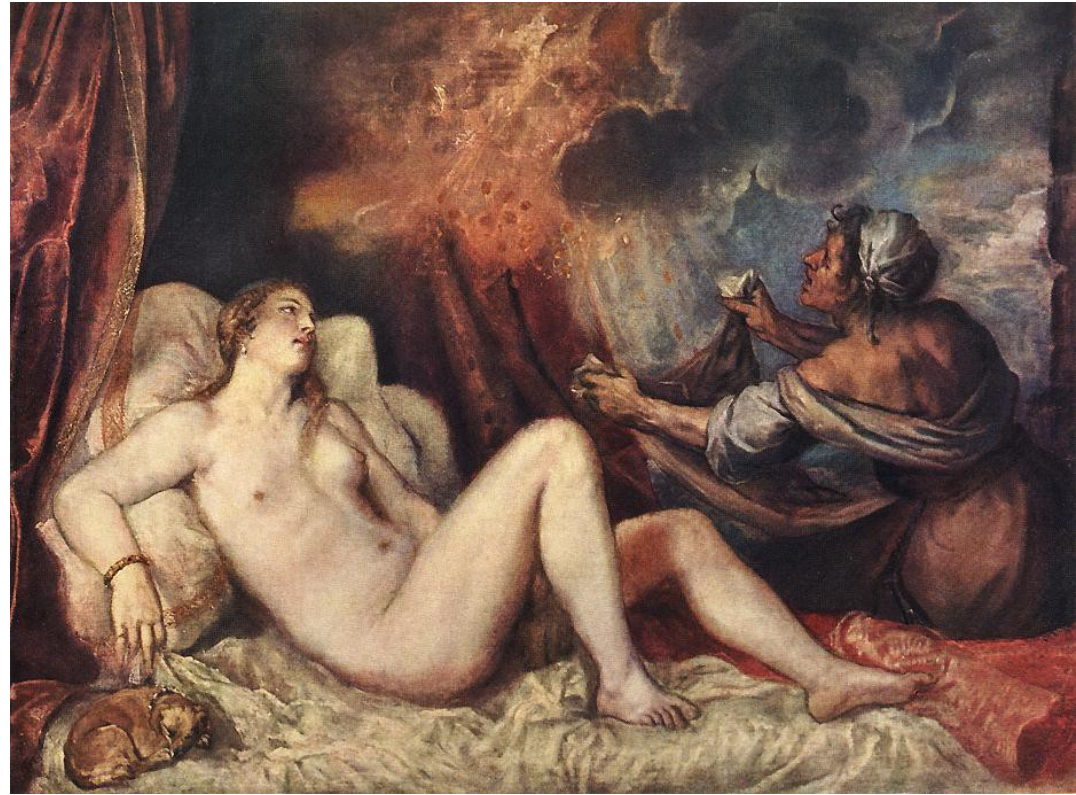

Isabel de Francia

Felipe II

Danae (tema mitològic)

**Tintoretto: Susanna i els vells
(tema bíblic)**

Veronese: Trobada de Moises

La Reforma protestant

És el trencament de la unitat del cristianisme iniciat al segle XVI a l'Europa occidental, i que dividí els cristians en catòlics i protestants

El papa dirigia l'Església des de Roma, organitzada molt jeràrquicament (cardenals, bisbes), i també en monestirs (franciscans, benedictins...). Administraven els sacraments i explicaven la Bíblia al poble.

La crisi de l'Església

Indulgències: amb elles s'obtenia la remissió de la pena pels pecats. Les venia l'Església.

Moral relaxada dels papes i molts clergues.

Preocupació per temes polítics i militars més que espirituals.

Mols demanaven la reforma de l'Església, com els humanistes. Alguns demanaven la lliure interpretació de la Bíblia (Erasmus).

El papa Lleó X (1513-1521), necessitava diners per la Basílica de San Pere, va donar la venda d'indulgències, a Alemanya, als dominics (Tetzel).
Quadre de Rafael. Indulgència.

Ego fr̄ Jeronimus Dominicus Dedit Dicitur B...
Confessor et p̄nitiarius (Monasterij et Capelle bee Marie &
ginio divinitus consecrate loci Heremitaru Cōstan̄ dyoc) de
putatus p̄nitiarius recognosco discret) Or̄ Gonsfrad̄ Johanne
de Quaden d̄m̄gi fr̄
dicitū locū et Capellā v̄sita
tasse mihiq̄ sua peccā in forma ecclesie confessi et auctoritate
te a sede ap̄lica mihi in hac parte cōcessa in lūca p̄nia saluta
ri absoluz in quocū fide p̄nires litteras tradidi sigilloq̄ in
huiusmodi litteris cōfacto signavi Anno M̄. cccc. xxi. Jan
Nonarū die mensis
Decemb̄

La Reforma Luterana

El monjo agustí **Martí Luter** inicià la revolta, el 1517, contra el papa, clavant a la porta de la catedral de Wittenberg les 95 tesis, oposant-se a les indulgències. Fou excomunicat pel papa el 1521. Ell cremà l'excomunió públicament.

Monument a Luter a Erfurt

Punts bàsics del luteranisme:

1. Lectura lliure de la Bíblia. La va traduir a l'alemany
2. Només la fe pot salvar, no les obres (sagraments, indulgències...)
3. L'Església no necessitava riqueses ni terres
4. Dels sagraments només conservà el Baptisme i l'Eucaristia

Bíblia de Luter

Luter predicant al castell de Wartburg

Martinus Luther

Autògraf de Luter

Habitació de Luter al
castell de Wartburg

Dona de Luter

La Reforma Calvinista

Fou iniciada per **Joan Calví** (1509-1564)

Es basava en la **predestinació** (només Déu sap i decideix qui s'ha de salvar. Naturalesa depravada de les persones.

Per al calvinisme, la feina forma part de la virtut moral i l'èxit als negocis s'associa a la gràcia divina.

Es propagà per Suïssa. Després per França (**hugonots**) i Anglaterra (**puritans**). A Escòcia John Knox fundà l'**Església presbiteriana**.

La Reforma anglicana

Enric VIII

Caterina d'Aragó

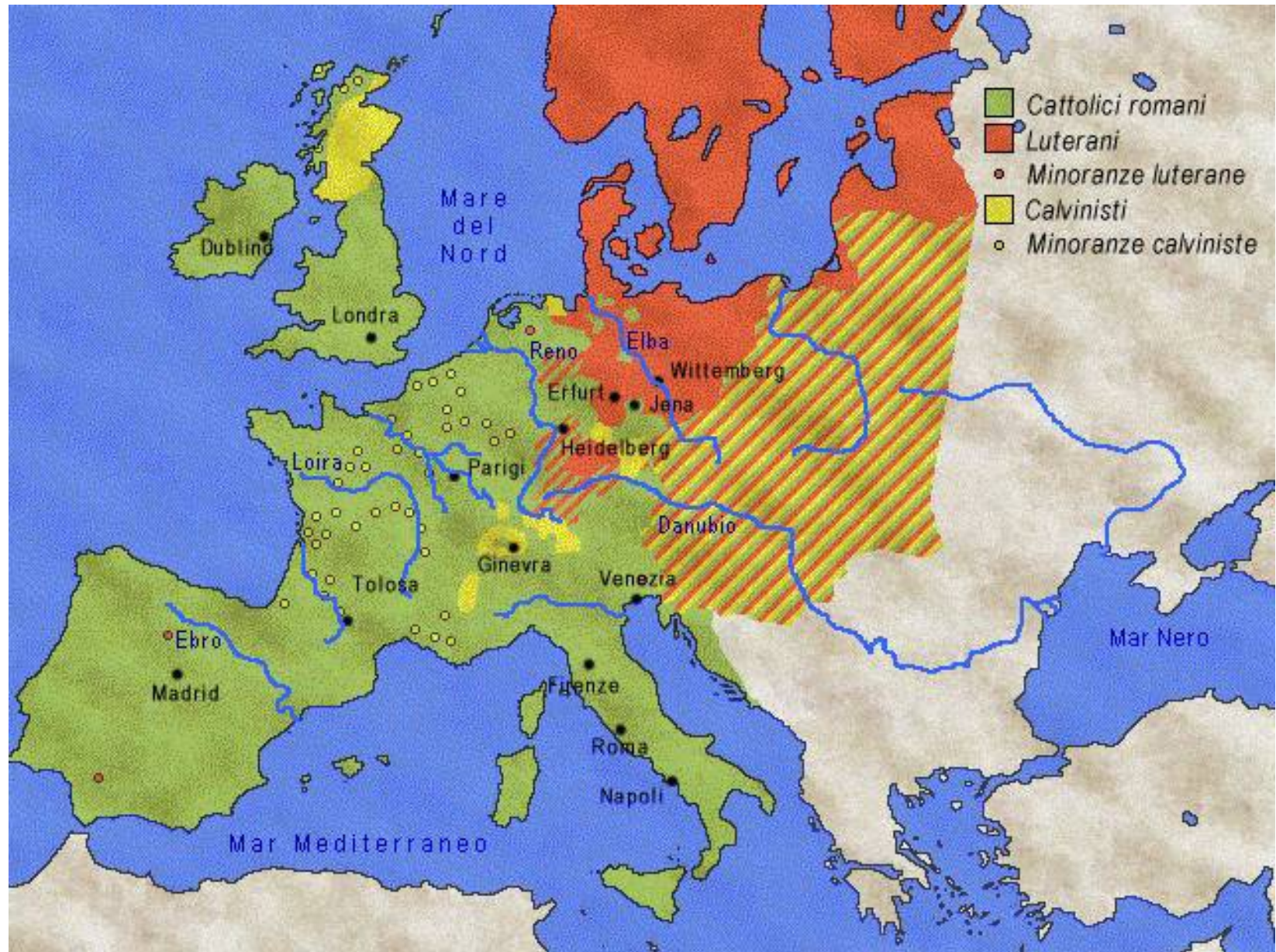
Anna Bolena

L'anglicanisme. Va sorgir a Anglaterra de la mà del monarca **Enric VIII**, quan el papa Climent VII es va negar a concedir-li l'anul·lació del seu matrimoni amb Caterina d'Aragó.

Per l'**Acta de Supremacia** (1534) es va separar de Roma i s'autoproclamà cap de l'Església d'Anglaterra. Es mantingueren molts dogmes catòlics i el culte solemne.

L'expansió de les Reformes Protestants per Europa

La Contrareforma catòlica

Sessió del Concili de Trento. Havia de resoldre el conflicte protestant

El papa Pau III el convocà el 1545 a la ciutat italiana de Trento. Fou clausurat el 1563. Es succeïren 3 papes més.

Resolucions del **Concili de Trento**:

- Reafirmaren els dogmes catòlics i els sacraments
- Reforcen l'autoritat del papat
- Volen eradicar els vicis del clergat

El Papa va restablir la **Inquisició** el 1542 a Itàlia i Espanya, per perseguir els que es desviaven dels dogmes de l'Església.

També es va crear la **Congregació de l'Índex**, que publicava la llista de llibres contraris a la doctrina catòlica i prohibits als creients.

Els sospitosos d'heretgia eren sotmesos a un judici, anomenat **acte de fe**.

Es fundà la **Companyia de Jesús**
per Ignasi de Loiola

La jerarquia eclesiàstica va impulsar a l'interior de l'Església un moviment de renovació anomenat **Contrareforma**.

La Contrareforma es va concretar al **concili de Trento** (1545 i 1563).

La Contrareforma es proposava la correcció dels errors propis i la defensa dels dogmes de la fe catòlica.

Es van adoptar una sèrie de **mesures**: es va prohibir la venda d'indulgències; es van crear seminaris per formar el clero; es va obligar els bisbes a residir a la seva diòcesi, etc.

